

Catalunya: aposta de continuïtat

per Teresa Mañà

La producció de llibre infantil català durant aquest darrer període, des de l'octubre del passat any, data del Liber, fins a la nova edició anual, no ha alterat substancialment el seu comportament. Com veurem, l'edició de literatura infantil ha continuat al ritme propi de cadascuna de les editorials, en alguns casos escadussera —3 o 5 l'any— i en d'altres abundant —fins a 15 o més— i l'edició de llibres de coneixements de producció pròpia —és a dir, d'autors catalans— cal dir que ha estat del tot minsa, i gairebé ha passat desapercebuda. Com és habitual, les traduccions han tingut una presència considerable, però pel fet que en la majoria dels casos es fan simultànies en català i castellà, en destacarem només alguns títols. Així mateix, farem esment d'aquelles aportacions útils en el terreny de l'estudi i de la divulgació.

Llibres il·lustrats, contes i novel·les

Comencem parlant de les novel·lats en el gènere dels contes i de les novel·les. Per als més petits, segueix la tendència a la baixa d'escassa o nul·la edició d'àlbums i de llibres il·lustrats, sobretot de producció pròpia. En el seu defecte, disposem dels títols de la col·lecció dels Llibres del Sol i de la Lluna de les Publicacions de l'Abadia de Montserrat que mantenen el seu ritme pausat. Dels dos darreres títols, un ha estat de Carles Riba, en

CRISTINA LOSANTOS, EL FLAUTISTA D'HAMELÍN, LA GALERA, 1997.

Joan Brut, un dels contes que componen el clàssic *Sis Joans*, sis històries moralistes i allisonadores sobre flaqueses infantils tals com la brutícia que afecta el nostre protagonista. En aquest cas, el to moral queda pal·liat amb dibuixos de Joma, que li donen un aire més actual i potencien la intriga com a element del relat. L'altre títol correspon a Jaume Celsa, que malgrat la dedicació als llibres per adolescents, encara ens brinda algun conte de fantasia com *El cel té un problema*, que acompanyat dels dibuixos de Francesc Infante resulta del tot recomanable. Alguns altres contes il·lustrats, però de format petit, amb la qual

cosa perden molt del seu possible valor, els trobem en la col·lecció La Galera Popular. Una selecció d'adaptacions de contes populars amb il·lustracions que mereixen atenció en la majoria dels casos: *El flautista d'Hamelin*, amb l'estil detallista de Cristina Losantos; la *Blanqueu*, de Tom Schamp, amb un príncep que recorda el cantor de jazz; la *Historia de Tabalet*, de Pere Joan, que situa el pobre conillet en una altra dimensió...

Una altra proposta fora dels circuits comercials ha consistit en l'edició per part d'Intermon d'un llibre il·lustrat, *Noaga i Joana*, en format gran amb dibuixos plens de color i moviment de Jo-

ma, escrit per Carles Torner, que presenta la desitjable conjunció del Nord i del Sud.

Contes

La major abundància de títols es publica per als lectors ja ensinistrats, en les col·leccions habituals adreçades als diferents segments d'edat i amb presentacions similars. Per als lectors que s'inicien en la lectura, La Galera ha tret dins de la col·lecció *Peripècies*, *Mandarines*, de M. Assumpció Ribas, amb dibuixos de Rosa Sandez potser poc expressius per a una història evocadora del penetrant perfum

d'aquesta fruita. A la col·lecció La Porta de les Publicacions de l'Abadia de Montserrat, comptem amb *El doctor Bonifaci*, de Montse Ganges amb els dibuixos còmics de Lluïset que s'adiuen amb el desvari del protagonista que tem el metge. Aquesta editorial ha publicat també *Bunyols de vacances*, el darrer títol de Popof i Kokatasca, aquesta sèrie escrita per Teresa Duran i il·lustrada per Max, excel·lent en tots els aspectes. Les receptes de tots els anteriors llibres s'han recollit a *Menus de festa i repicó*, un bon títol per clausurar aquesta col·lecció que mereixeria ser més coneguda. També l'editorial Cruïlla ofereix per a primers lectors la col·lecció Contes d'Ara, amb textos originals i divertits d'Elvira Lindo traduïts al català.

A mig camí del conte i de la informació, la col·lecció Cerca-festa de l'editorial Vilatana, en coedició amb Columna, proposa una línia de producció acurada —tapa dura, il·lustracions a color— que narra les tradicions festives: *Vull ser mulasser*, de Bienve Moya, que explica en què consisteix aquesta ocupació i *El capità de les il·lusions*, de Jordi Bertran, sobre els personatges dels Nanos de Tarragona. Amb un objectiu divulgador, la Fundació "la Caixa" ha editat una col·lecció de contes il·lustrats per explicar la malaltia d'Alzheimer als més petits. Escrits per Mercè Arànega i Joaquim Carbó amb il·lustracions de Fina Rifà, Roser Capdevila i Maria Rius, els quatre títols incials es distribuïran gratuïtament.

Narracions i novel·les

En les novetats d'editorial Cruïlla, a la col·lecció El Vaixell de Vapor prolifera l'humor. Recordem *Tocata i fuga del senyor Violoncel* de Joan de Déu Prats, que narra les vicissituds d'un

instrument que cerca feina i passa per tot; *El sarau dels telèfons*, d'Enric Gomà, en què els telèfons per veure's deixen els seus llocs de treball amb la confusió que això comporta; *Per un plat de macarrons*, de Mercè Canela, amb un cuiner buscat per la màfia; *La revolta dels disbarats*, d'Elena O'Callaghan, provocada pels animals d'uns senyors marquesos.

Alfaguara-Grup Promotor ofereix també humor amb *Momotaro & Dolly Dolç* d'Agustí Alcoberro, les peripècies de dos personatges de ficció, del videojoc i dels dibuixos animats, enfrontats al món real; i una narració més intimista amb *En Griseta*, de Pere Martí, una reflexió vital del protagonista en relació amb el seu gat. En aquesta línia, trobem també *N'Anna i el vern*, de Miquel Rayó, un diàleg poètic d'una nina amb la natura, editat per Edebé.

Dues propostes del tot diferents pel seu tema i que cal ressaltar. Per una banda, *El barber de Sevilla*, la famosa òpera de

Rossini, narrada per Miquel Desclot i publicada per La Galera a la col·lecció Rems de la Música, una manera de divulgar la música. Per altra, *El secret de l'Anna*, de Meritxell Margarit, publicat per Edicions PAU dins de la col·lecció Contes per Parlar, dirigida als adults per facilitar el diàleg amb els fills, que tracta dels abusos sexuals als infants.

Entre les novel·les abunden les de lladres i serenos: la recuperada col·lecció La Maleïda, publicada per La Galera amb els títols coneguts d'Eduard José i alguna altra aportació de Joaquim Micó i les de la col·lecció Gran Angular Misteri de Cruïlla que compta, entre els títols d'autor català, amb una protagonista femenina creada per Andreu Martín, aquest cop sense l'acompanyament de Jaume Ribera; o la sèrie escrita per Xavier Vernetta «Les oportunitats d'Albert Jofresa», dins de la col·lecció L'Esparver de l'editorial La Magrana que gaudeix amb Nèstor de la tradició dels personatges malignes i indestructibles.

També en trobem novel·les amb diferents escenaris històrics: des del món clàssic present a *Els fugitius de Troia*, de Josep Vallverdú, i *Totes les terres la meva terra*, d'Eusèbia Rayó, el relat de dos acròbates de Cnosos, tots dos editats per La Galera, fins a la guerra civil espanyola, motiu de *L'ombra del Stuka*, de Pau Joan Hernández, novel·la que combina amb destresa tots els seus elements, publicada per Empúries i també argument de *El cant de l'esparver*, de Joaquim Carbó, una aportació original d'aquest conegut escriptor editada per Cruïlla. Totes dues aconsegueixen de manera encertada i creïble aprofitar els fets de la història recent per explicar les relacions humanes. D'aquest mateix autor també podem esmentar un altre títol, *L'home que es va aturar davant de casa*, una novel·la d'aventures publicada per La Galera.

Disposem, també, de dos nous volums de la Biblioteca Vallverdú, projecte d'edició de l'obra completa de Josep Vallverdú de La Galera: *L'aire del realisme i Ventada de contes*. El primer recull les novel·les classificades dins aquest corrent, i al segon s'hi apleguen els contes publicats en reculls i obra dispersa.

Entre les traduccions, abundants i també disponibles en castellà, destaquem algunes títols especialment recomanables. L'editorial Empúries, ens ha ofert *El misteri de Nadal*, de Jostein Gaarder, un viatge a través del temps i de la història, previsible però interessant, tanmateix com totes les obres d'aquest filòsof divulgador i *Senyors nens*, de Daniel Pennac, una paràbola sobre les relacions dels adults amb els joves amb un argument no del tot original —cal recordar que *Quin dia tan bèstia*, d'A.G. Winberg, editat en català per La Magrana l'any 1982, parteix del mateix supòsit— però un resultat brillant. D'aquest mateix autor,

MONTSE GINESTA, LES ENSOPEGADES DE L'AÚCIA PAF, BARCANOVA, 1998.

l'editorial Cruïlla ha publicat *Quin un en Kamò*, un apassionant relat basat en grans obres de la literatura.

L'editorial Barcanova ha editat dos volums singulars de notable presentació i tria satisfactòria. Es tracta de *El diable dels nombres*, de Hans Enzensberger, una obra de ficció per divulgar les matemàtiques que, malgrat tota la seva qualitat, no respon a totes les expectatives generades per la seva promoció, i *Quan el món encara era jove*, de Jürg Schubi-ger, uns textos originals i suggerents que brinden una lectura radicalment diferent a tot el que es publica. Una edició més modesta però sumament atractiva gràcies a l'aportació gràfica de Montse Ginesta li ha pertocat a Gianni Rodari, model de molts dels nostres autors, de qui han traduït, dins de la col·lecció Sopa de Llibres, *Les ensopegades de l'Alicia Paf*, contes d'embo-lics insòlits que demostren la vàlua d'aquest escriptor.

Reedicions

La variació que demana el mercat editorial obliga a les empreses a reubicar els títols del seu catàleg i a modificar les col·leccions. Per aquest motiu, trobem títols coneguts o textos ben reculats que formen part de les novetats editades enguany. Així, l'editorial La Galera ha reeditat *La serpentina*, de Gabriel Janer Manila, que narra un retorn al poble en un viatge simbòlic y fantàstic al que ja ens té avesats; La Magrana ha iniciat la col·lecció Biblioteca Roald Dhal, on es recullen els títols d'aquest autor editats anteriorment a la seva col·lecció l'Esparver; i aquesta mateixa editorial ha publicat dos obres de Joÿes Sennell, *Ara us n'explicare una...*, set imaginatives històries per llegir o per explicar i *El pont d'Amsterdam*, la reescrip-

tura d'un conte popular amb aportacions de l'autor.

També hem pogut llegir de nou, gràcies a les reedicions de La Magrana, *Nikolasa: històries i cabòries* i *Ramuntxo detectiu*, dos breus relats de Bernardo Atxaga protagonitzats pels estrafolaris personatges de la tia Nikolasa i el seu rival Patxi Nubolari, on l'autor fa gala del seu domini del llenguatge i de la seva imaginació.

En aquest terreny de recuperacions de títols, hi podem afegir la iniciativa de l'editorial Barcanova que inclou textos poètics dins de la seva col·lecció Sopa de Llibres. Fins ara s'han publicat de Josep Carner, el *Bestiari* i *Museu Zoològic*, tots dos poemaris dedicats a la diversa fauna; de Marià Manent, *Espígol blau*, versions de poemes anglesos; i d'Olga Xirinacs, els poemes del llibre *Marina* juntament, capiculats en el mateix volum, amb els nous de *Cavall de mar*. Entre aquesta oferta de poesia, podem gaudir també de l'edició que La Galera ha fet del *Bestiari* de Pere Quart, poesies uti-

litzades abastament en llibres de text que ara els nens podran gaudir tant com vulguin.

Premis

Els premis atorgats durant aquesta temporada, seguint la tendència d'altres anys, han incorporat poques veus noves al panorama de la literatura infantil catalana.

Els premis a obres inèdites han reconegut autors d'adults com Jordi Coca, guanyador del Premi Ramon Muntaner amb *La faula dels ocells grecs*, publicat dins la col·lecció L'Odissea d'Empúries. Aquesta obra presenta una versió de la comèdia *Els ocells*, d'Aristòfanes, amb la finalitat de donar a conèixer els clàssics grecs, però el resultat requereix de lectors avesats. En altres casos, els autors premiats han estat escriptors amb dedicació al gènere de la literatura infantil i juvenil. Així, Josep Lorman s'endugué el Premi Joaquim Ruyra amb *El malefici dels Da*, novel·la

d'aventures de caràcter antropològic dotada de dinamisme i acció propis de l'autor. Jaume Cella guanyà aquest any dos dels premis amb més tradició: el Folch i Torres amb *Quin parell!* i el Vaixell de Vapor amb *Hola, Pep*. En tots dos casos, l'autor opta pel recurs epistolar; en el primer, entre dos personatges que amaguen la seva veritable personalitat, cosa que dota a l'obra d'una lectura més complexa; en el cas del segon, el destinatari fictici —en Pep Guardiola, futbolista— de les cartes del protagonista infantil, es limita a ser només un reclam. Pep Coll rebé el Premi Lola Anglada, recentment editat per La Magrana a la col·lecció Petit Esparver, amb *El tresor de la nit de Nadal*, recull de contes basats en llegendes i rondalles populars; y Rafael Vallbona el Columna Jove per *Recanvis Luna*, un relat sobre la condició humana protagonitzat per un grup de joves amb les vides trencades per causa del fracàs escolar de la FP i per la situació econòmica de les famílies

Altres premis s'han otorgat a escriptors d'obra més escassa o diversa, i en alguns casos, del tot novells en aquest camp. El Premi Gran Angular de Cruïlla fou per a Octavi Egea amb *Jordi d'Urtx*, una novel·la que presenta amb cruesa la intolerància a principis del segle XVII en una terrible caça de bruixes; el Premi Guillem Cifré de Colònia, el premi de Pollença que edita La Galera, se l'endugué Antoni Garcia Llorca —l'any anterior guanyador del Serra d'Or juvenil— per *Tiny de llum de lluna*, un títol sonor que ens porta al fons del mar a retrobar-nos amb els personatges mitològics i Miquel Desclot, guanyà el Premi Ciutat d'Olot, editat també per La Galera, amb el relat *Des llavis del Gran Bruixot*, que narra els mites de l'epopeia finlandesa *Kalevala*. Els guanyador del Premi Edebé en la modalitat d'infantil fou Albert Roca, pel conte *Un cargol per a l'Emma*, una entranyable història d'amistat infantil. Un dels darrers de la collita de l'any, el Premi Comte Kurt, editat per La Galera a la col·lecció Peripècies, es titula *Pau, què et passa?* i és obra de Carme Fernández Villabol. El conte narra el comportament estrany del protagonista quan, de fet, té una raó ben senzilla per fer-ho i, potser el text perd part de la seva gràcia en explicitar-se. Cal destacar els dibuixos de composició geomètrica de Quetlot que ajuden a donar el to de rarsa a les situacions del tot quotidianes.

Un altre capítol de premis el configuren aquells que es donen a obra editada, i que per tant, reconeixen els mèrits no només de l'autor sinó també de l'editorial en la publicació d'aquell text. Pertany a aquesta modalitat, el Premio Nacional de Literatura Infantil que otorga el Ministerio de Educación y Cultura i que l'any passat va distingir un autor català, Emili Teixidor, amb el conte

L'amiga més amiga de la formiga Piga, editat per Cruïlla. També per a la concessió dels premis Serra d'Or es tenen en compte només les obres editades, en aquest cas només d'autor català. En la convocatòria del 1997, per a la categoria d'infantil, s'otorgà a *Les endevinalles del Llorenç*, escrites per Llorenç Giménez acompanyades d'una solució gràfica atractiva i econòmica de Montse Gisbert i Carmela Mayor, editat per l'editorial valenciana Tàndem. En el camp de la novel·la juvenil, es premià el llibre editat per Columna, *Flanagan Blues Band*, un títol de la sèrie del protagonista juvenil creat per Andreu Martín i Jaume Ribera que amb aquest guardó reconeixia la seva aportació a l'oferta de lectura per adolescents. El premi Serra d'Or són els únics que contempen la categoria de llibres de coneixements i pretenen amb aquest guardó estimular els nostres editors en la producció d'aquesta mena de llibres, fets per gent d'aquí i pensats per als alumnes d'aquí, com la col·lecció guanyadora d'aquesta convocatòria. Es tracta de la col·lecció Jo Vinc

de..., editada per La Galera i Rosa Sensat, que presenta les inquietuds i les dificultats d'una persona estrangera, explicades per nens reals, en integrar-se al nostre país: des de Islàndia (*Ua, jo vinc de Reykjavik*), de Gambia (*Bully, jo vinc de Doubirou*), de Iugoslàvia (*Stefan, jo vinc de Belgrad*) o de qualsevol lloc, com la noia gitana (*Ostelinda, jo vinc de tot arreu*). Una bona idea que desitjariem que fos coneguda per tothom i que creés competència entre els llibres de coneixements, dominats per les traduccions.

Estudis i divulgació

En el camp dels estudis i de la divulgació, tan indispensables per a la promoció i selecció del llibre infantil, comptem amb les publicacions del Consell Català del Llibre per a Infants i Joves: la bibliografia de contes de por que, sota el títol *Ui, quina por*, recollia els llibres d'aquest tema exposats al Saló del Llibre Infantil i la revista especialitzada *Faristol*, dedicada en un darrer número a Perrault. Amb regularitat, també el Seminari de Bi-

bliografia de Rosa Sensat ha publicat durant l'any els fullets *Quins llibres...?* de novetats de literatura infantil i juvenil seleccionats i agrupats per edats, que resulten un instrument bàsic per actualitzar la informació. I, de manera excepcional, també hem disposat aquest any d'una bibliografia de títols per estimular la lectura de nens i joves que, sota el títol de *Llegir, una aventura* i seleccionada per Núria Ventura i qui això firma, ha editat l'Ajuntament de Barcelona. Pel que fa als mitjans de comunicació, la crítica de literatura infantil i juvenil ha guanyat un petit espai dins del nou suplement de llibres del diari *El Periódico*, però s'ha perdut, per canvi de línia, la secció de novetats infantils i juvenils que oferia per Sant Jordi el «Quadern», suplement català del diari *El País*.

En el camp dels estudis, destaquen les actes del I Congrés de Literatura Infantil i Juvenil organitzat per l'Associació d'Escriptors en Llengua catalana, celebrat a la Seu d'Urgell a l'octubre, que recull les ponències i les aportacions de les taules rodones i el llibre *La formació del lector literari*, de Teresa Colomer, editat per Barcanova, una monografia excel·lent sobre els models literaris que s'ofereixen als lectors i que ha estat ressenyat detalladament en aquesta revista.

Per acabar, esmentar dos noms propis que mereixen ser citats en aquest panorama del llibre infantil català. Per una banda, a la biblioteca Aurora Díaz Plaja, una de les persones que més han treballat per la difusió i el reconeixement del llibre infantil i de qui tots tant hem après, li volem fer arribar les nostres felicitacions per la concessió d'una Medalla d'Or de l'Ajuntament de Barcelona. Per altra, recordar Mercè Llimona, reconeguda il·lustradora de llibres infantils, que morí la tardor passada i que fou un referent en el món de la il·lustració. ■